

BOLESTĽ A UTRPENIE

Dňa 15. októbra 2010 zorganizovala Katedra medicínskej etiky SZU v Bratislave pod záštitou rektorky Slovenskej zdravotníckej univerzity prof. PhDr. Dany Farkašovej, CSc. odborné sympóziu na tému *Bolest' a utrpenie*. Okrem Katedry medicínskej etiky, ktorá je organickou súčasťou Ústavu spoločenských vied a cudzích jazykov, vedeného prednostom doc. MUDr. Jaroslavom Hinštom, CSc., mim. prof., sa na podujatí organizačne spolupodieľali Lekárska fakulta SZU pod vedením dekana prof. MUDr. Tibora Šagáta, CSc., Fakulta ošetrovateľstva a zdravotníckych odborných štúdií SZU pod vedením dekanke doc. PhDr. Márie Musilovej, PhD., mim. prof. a Fakulta verejného zdravotníctva SZU pod vedením dekana doc. MUDr. Romana Kováča, CSc., mim. prof. Za ich veľkú podporu a ústretovosť sa aj touto cestou chceme úprimne poďakovať.

Bolest' a utrpenie sú neodmysliteľne späté nielen s profesiou lekárov, ošetrovateľov či zdravotníckych pracovníkov, ale predstavujú aj základnú individuálnu skúsenosť každého človeka. Reflexia problematiky bolesti a utrpenia je preto aktuálnou výzvou v každej dobe, pre všetkých ľudí i spoločnosť. Jej osvetlenie je možné priblížiť z rôznych perspektív: medicínskej, ošetrovateľskej, paliatívnej, ale tiež psychologickkej, sociálnej, filozoficko-etickkej a ďalších. Aj preto si toto odborné sympóziu kládlo za cieľ poskytnúť čo najkomplexnejší pohľad na problematiku bolesti a utrpenia a sprostredkovať rozličné chápanie týchto fenoménov poslucháčom všetkých fakúlt SZU, ako aj celej akademickej obci.

Sympóziu otvorila a moderovala vedúca Katedry medicínskej etiky doc. PhDr. Zlatica Plašienková, PhD., ktorá vo svojom úvodnom príhovore srdečne privítala všetkých predstaviteľov vedenia SZU, vzácneho hosťa – čestného rektora SZU prof. MUDr. Jána Štencla, CSc., ako aj všetkých prednášateľov a auditórium.

Program odborného sympózia bol rozdelený do dvoch tematických blokov, ktorým predchádzali ešte slávnostné príhovory a nastolili tak žičlivú pracovnú atmosféru. V prvom tematickom bloku odzneli referáty, ktoré reflektovali problematiku sympózia predovšetkým v konkrétnom medicínskom, ošetrovateľskom, paliatívnom a algeziologickom kontexte, zatiaľ čo druhý blok pozostával z referátov, ktoré priblížili problematiku v univerzálnejšom, teoreticko-všeobecnejšom rámci, a to najmä z psychologického a filozoficko-etického hľadiska. Iba zlúčením oboch tematických častí sympózia bolo možné rozšíriť a zároveň prehĺbiť pohľad na fenomény bolesti a utrpenia.

Odborný program sympózia otvoril úvodnou prednáškou s názvom *Bolest' a kvalita života* dekan FVZ SZU, pán doc. MUDr. Roman Kováč, CSc., mim. prof. Nastolil v nej veľa zaujímavých otázok, ktoré sú centrom pozornosti, keď sa skúma problematika kvality života, jej objektívna a subjektívna stránka a najmä súvislosť so zdravím a bolesťou, ktoré sú súčasťou samotného chápania kvality života.

Referát doc. MUDr. Terézie Krčméryovej, PhD. na tému *Bolest' v jednotlivých obdobiach života človeka*, sa zakladal na východiskovom tvrdení, že neexistuje človek bez bolesti a z perspektívy odboru ošetrovateľstva a zdravotníckych štúdií položila otázku, či sú absolventi týchto odborov dostatočne pripravení na stretnutie sa s bolesťou pri výkone svojho povolania. Pri hľadaní odpovedí na túto ťažkú otázku poukázala na možnosti, ktoré v rámci štúdia jednotlivých odborov na fakulte sú a ktoré možno využiť v rámci pedagogickej a praktickej výučby aj za účelom takejto prípravy.

MUDr. Adriana Kollerová vo svojom príspevku *Bolest' u detských pacientov* ponúkla niekoľko veľmi závažných pohľadov na problémy, ktoré sú spojené s vnímaním, hodnotením, metodikou vyhodnocovania bolesti u pacientov v detskom veku, ako aj s možnosťami ich terapie a zvládania bolesti v súčasnej dobe.

O tom, akým spôsobom sa liečia onkologické ochorenia a v čom spočíva paliatívna starostlivosť, hovorila MUDr. Kristína Križanová, CSc. v príspevku pod názvom *Význam*

a zvládnutie bolesti u onkologických pacientov. Zvlášť zdôraznila významnú myšlienku, že nechať pacienta neznesiteľne trpieť je z medicínskeho hľadiska neetické.

Záver prvého bloku referátov patrilo prednáške MUDr. Igora Martuliaka, PhD. *Algeziológia – diagnostika a liečba chronickej bolesti*. Jeho príspevok poukázal nielen na diagnostikovanie a detailný prehľad o možných postupoch pri zmierňovaní chronickej bolesti, ale zároveň oboznámil audítórium so založením a rozvíjaním odboru algeziológie na Slovensku.

Druhý blok prednášok otvoril svojím príspevkom prof. MUDr. Ladislav Šoltés, DrSc., Dr.h.c., v ktorom upriamil pozornosť na tému *Etické aspekty bolesti a utrpenia*. Poukázal na to, že v dnešnom depersonalizovanom svete sa objavujú tendencie určitého deficitu empatie voči utrpeniu a bolesti iných. Jeden z dôvodov tohto stavu súvisí aj s tým, že jednoducho nevieme, čo si máme myslieť o týchto fenoménoch a preto sa tejto otázke, pokiaľ nie sme s ňou priamo konfrontovaní, radšej vyhýbame. V príspevku pán profesor poukázal aj na problematiku chápania utrpenia z hľadiska určitých štádií, s ktorými súvisí napríklad tiež zmena postojov samotných pacientov k utrpeniu a bolesti, ako aj zmena súcitiacich a empatických postojov okolia voči nim.

Zvládaním a prežívaním psychickej bolesti sa zaoberal referát doc. PhDr. Juraja Štencla, PhD. s názvom *Psychologické aspekty bolesti a utrpenia*. Predstavil v ňom veľmi zaujímavý pohľad, ktorý ukázal, že psychologický ponor do problematiky môže presiahnuť iba individuálnu rovinu chápania psychickej bolesti, pretože môžeme hovoriť aj o pozícii historického tvarovania psychickej bolesti. Inými slovami, psychologicky dokážeme pochopiť aj utrpenie, ktoré sme nezažili (napríklad v zmysle utrpenia iných národov a pod.).

V príspevku Mgr. Milana Tomana *Reflexia bolesti z dejinno-filozofického hľadiska* boli načrtnuté tri dejinno-filozofické pohľady na to, ako je možné vyrovnáť sa s prítomnosťou bolesti v živote človeka. Tieto tri pohľady súviseli s tromi základnými postojmi k bolesti, ako sa s nimi stretávame na pozadí starozákonného spisu Jób a dvoch antických filozofických prúdov – stoicizmu a epikureizmu.

Poslednou prednášajúcou bola doc. PhDr. Zlatica Plašienková, PhD., ktorá vo svojom referáte pod názvom *Zmysel bolesti a utrpenia v živote človeka* poukázala na filozoficko-etické rozmery danej problematiky. Akcentovala najmä skutočnosť, že pochopiť bolesť a utrpenie patrí k základnému ľudskému údelu, ktorý vychádza z jednoty ľudskej skúsenosti s týmito fenoménmi, a to napriek tomu, že táto skúsenosť je vždy individuálna a špecifická a odhaľuje ich vnútornú paradoxnosť. Predstavila tak základné významové roviny tejto skúsenosti a viaceré podoby paradoxnosti bolesti a utrpenia. V závere vystúpenia zhrnula, že cez bolesť a utrpenie *dovidíme akosi ďalej*, čo ale neznamená, že nás nevyhnutne robia lepšími alebo horšími, lebo tieto fenomény nie sú ani etické, ani neetické, ale takými sa stávajú naše postoje k nim.

V záverečnej diskusii, ktorou odborné sympóziu vyvrcholilo, zazneli ešte niektoré ďalšie zaujímavé aspekty, ktoré sa týkali reflektovanej problematiky. Diskutovalo sa napríklad aj o smutnom fakte, že bolesť alebo utrpenie môže spôsobovať pacientovi aj zdravotnícky personál, ale pripomenul sa aj radostnejší fakt, že napríklad pôrodná bolesť je jediná bolesť, z ktorej vzniká nový život. Diskusia naznačila, že problematika sympózia bola veľmi zaujímavá a že zostáva mnoho s ňou súvisiacich tém a otvorených otázok, ktoré by v budúcnosti mohli byť opätovne hodné usporiadania ďalších sympózií.

O vydarenosti odborného sympózia ***Bolesť a utrpenie*** svedčí nielen kvalita všetkých podnetných referátov a následná diskusia, ale tiež skutočnosť, že daná problematika našla svoje publikum, čoho dôkazom bol aj veľký počet poslucháčov v audítóriu a najmä to, že mnohí prítomní odchádzali obohatení o nové pohľady, znalosti a vedomosti.

Ostáva len dúfať, že takéto podujatia sa stanú pravidelnou aktivitou Katedry medicínskej etiky na pôde SZU v Bratislave.

doc. PhDr. Zlatica Plašienková, PhD., Mgr. Milan Toman
Katedra medicínskej etiky SZU
Limbová 12, 833 03 Bratislava